

Statsminister Gro Harlem Brundtlands avslutningstale på
Forsvarets Høgskole fredag 10. april 1981.

Norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk i dag og i fremtiden.

Sikkerhetspolitikk er et omfattende begrep som dekker alle våre bidrag til en fredeligere verden. Sikkerhetspolitikken omfatter derfor svært mange av våre handlinger og holdninger overfor andre land.

Sikkerhetspolitikkenes hovedbestanddeler vil være et sterkt nasjonalt forsvar, vår alliansetilknytning, våre bidrag til avspenning, nedrustning og rustningsbegrensning, men også vår innsats for utjevning av for-

2.

skjellene mellom rike og fattige land.

Når vi til dette legger at vårt forsvar har en defensiv rolle og oppbygging, at vi ikke vil angripe noen eller bidra til overgrep på andre land, har den politikk vi fører som siktemål å trygge freden.

Den overordnede målsetting for norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk er å hindre krig. Men vil vi hindre krig for enhver pris? Vil vi overgi oss for å unngå krig?

Dette er et vanskelig spørsmål. Vår oppgave må være å hindre at vi blir stillet overfor et slikt spørsmål. Derfor ønsker vi et forsvar som får den som kunne tenkes å angripe oss til å avstå fra å gjøre det. Vi vil ha et forsvar som har en reell mulighet til å motstå et angrep og som derfor har en avskrekkende virkning.

Sikkerhetspolitikken må bygge på tre fundament.

For det første må den være basert på en analyse av den internasjonale situasjon og utvikling. Til denne analyse hører også en vurdering av den potensielle trussel landet står overfor. Analysen må være nøktern og realistisk, hverken blåøyet eller svartmalende.

For det annet må vi søke å redusere den trussel eller det sikkerhetsproblem vi står overfor gjennom et bredt engasjement for avspenning, herunder nedrustning og rustningsbegrensning.

For det tredje må vi føre en politikk som ska-

4.

per bred oppslutning i folket. Den oppfatning folk har vil alltid ha avgjørende betydning, enten det gjelder spørsmålet om hva vi kan sette inn av ressurser for forsvarsformål, spørsmålet om vår alliansetilknytning eller vårt arbeid for rustningsbegrensning og nedrustning.

Vurderingen av vår sikkerhetspolitiske situasjon må ta sitt utgangspunkt i at vårt land utgjør en del av et større hele. Vi kan ikke se Norge isolert. Vår geografiske beliggenhet og den våpentekniske utvikling har ført til at vi er vevd inn i en større europeisk sikkerhetssituasjon og berøres av supermaktenes sikkerhetsinteresser, særlig på grunn av Norges nærhet til et strategisk meget viktig sovjetisk basekompleks.

Denne utsatte strategiske situasjon er uavhengig av hvilken stilling vi tar til spørsmålet om al-

5.
liansetilknytning. Forholdet er simpelthen at vårt område er strategisk for verdifullt til at vi har mulighet for å unngå å bli trukket inn i en stormaktkonflikt.

x x x x x

Vår sikkerhetspolitikk må være basert på en avveining av interesser og hensyn, av mål og midler. Det er også vanlig å understreke at en grunnleggende avveining når vi skal vurdere vår egen sikkerhetspolitikk, dreier seg om hensynet til sikring og beroligelse. Ved utformingen av norsk forsvarspolitikkk legger vi vekt på det dobbelte hensyn: At Norge treffer de tiltak som vurderes som nødvendige for forsvaret av Norge, men at disse verken skal være provoserende overfor naboland eller øke spennin- gen i vår del av verden.

6.

På samme måte har vi en dobbelt målsetting som grunnlag for vår deltakelse i NATO-samarbeidet, nemlig sikkerhet og avspenning.

Her vil jeg også straks understreke noe som ofte kan komme litt i bakgrunnen i den politiske debatten: At sikkerhet og avspenning også er to sider av samme sak.

Avspenning er en del av vår egen sikkerhet. Vi vil søke sikkerhet på lavest mulig spenningsnivå. Det er et helt sentralt mål for oss. Men vi kan ikke søke avspenning gjennom å svekke sikkerheten. Dersom det kunne reises tvil om at norsk område kan forsvares mot angrep, vil dette kunne bidra til usikkerhet og ikke til avspenning i det nordiske området.

Det er viktig at vi også har dette klart for oss.

7.

Norges strategiske situasjon - vårt forhold til Europa - den vestlige allianse og USA og til vårt naboland Sovjet-Unionen, er sentrale elementer i vurderingen av norsk sikkerhetspolitikk. Vi står her overfor helt grunnleggende temaer i en vurdering av Norges stilling og forholdet til omverdenen, og det er helheten i dette bildet som det må være viktig at vi har mest mulig klart for oss.

Forholdet til USA er helt sentralt for norsk sikkerhet. Ved samarbeidet innenfor den vestlige allianse, søker vi sikkerhet bygget på et forsvar som kan forebygge og avverge krig. Ved å holde åpne kommunikasjonskanaler til Sovjet-Unionen tar vi bl.a. sikte på å forebygge at misforståelser oppstår og å unngå at rent defensive tiltak blir oppfattet som aggressive og rettet mot vår nabo i øst. Vi ønsker et best mulig naboforhold, og vi ønsker å

8.

leve i fred og samarbeid med vårt naboland.

Norges ressurser og vår beliggenhet nær et av Sovjet-Unionens viktigste strategiske baseområder - tilsier at det hverken er mulig eller ønskelig å skape en lokal militær balanse i vårt område. Vi må se oss selv som en del av den større balanse i Europa og ha reelle muligheter for å få allierte forsterkninger til landet i en krisesituasjon.

Vi vet at maksimal sikkerhet ikke er det samme som maksimal militær styrke. Derfor er det vår oppgave hele tiden å finne den optimale balanse mellom norske militære tiltak med alliert støtte på den ene siden og på den annen tilbakeholdenhet for ikke å skape grunnlag for slike politiske og militære mottiltak fra andre stater som kunne svekke vår sikkerhet.

Dette var også selve grunnlaget for fastleggingen av vår base- og atompolitikk - og var med å bestemme Regjerings holdning til forhåndslagring av våpen og utstyr for amerikanske styrker. Denne beslutning traff Regjeringen etter en vurdering av den strategiske utvikling i våre nordlige områder, som er preget av den veldige utbygging av den sovjetiske militære styrke, og etter en bred analyse av de politiske sammenhenger som gjør seg gjeldende i vår del av verden.

x x x x x x x

Forsvaret skal fremme våre sikkerhetspolitiske målsettinger. Det må derfor utformes i samsvar med disse mål. Men det må også underlegges den samme type vurdering som all annen fellesinnsats i samfunnet.

10.

Forsvaret møter raske forandringer på alle felter. Den teknologiske utvikling reiser stadige krav til fornyelse og tilpassing. Vi står hele tiden overfor behovet for å vurdere utformingen av Forsvaret på nytt. Vi må sikre oss at samfunnsmidlene blir brukt på den mest effektive måte, og at vi får størst mulig forsvarseffekt igjen for pengene.

Selve utformingen av Forsvaret vil altså være en stadig aktuell oppgave. Planer og opplegg er nødvendige for å sikre oversikt og styring, men vi må bevare smidigheten til å kunne foreta nødvendige tilpasninger.

Ingen kan sette en bestemt prislapp på vår nasjonale sikkerhet og selvstendighet. Her er det ikke bare Forsvaret som bidrar. Vi må i bred forstand forme et samfunn som alle har del i og som alle føler er verdt å forsvare.

Vi må bygge ut demokratiet slik at det får en solid forankring i folks bevissthet. Vi må sikre en sunn økonomi som kan gi grunnlag for vår sikkerhetspolitikk i bred forstand og på lang sikt.

Dette må vi ikke glemme når vi diskuterer de økonomiske rammene for Forsvaret. Forsvaret i Norge er en del av samfunnet. Det står hverken utenfor eller over samfunnet.

Dette innebærer at de økonomiske forutsetninger også må avpasses etter den økonomiske situasjon landet befinner seg i. Å kreve at Forsvarets behov skal vurderes uavhengig av den økonomiske situasjon, er å kreve at Forsvaret stilles utenfor samfunnet. En slik ordning ville ikke styrke oppslutningen om Forsvaret i vårt samfunn.

12.

Som det øvrige samfunn blir Forsvaret påvirket av og må ta ehnsyn til de strømninger som til enhver tid er med på å forme samfunnsutviklingen. Også Forsvaret må tilpasse seg nye ledelsesformer, meningsfylt arbeid, bedre arbeidsmiljø og liberalisering av samværsformer.

Men samtidig tilfører Forsvaret det øvrige samfunn verdier og viktige impulser, økonomisk, distriktspolitisk, utdannelsesmessig - men fremfor alt gjennom den store innsats Forsvarets personell yter gjennom sitt arbeid og i det sivile samfunn.

Relativt sett bruker Norge større ressurser på Forsvaret enn de fleste andre land. Skal vi kunne forvente alliert støtte, må vi vise at vi har vilje og evne til en vekst i forsvarsbudsjettene som samsvarer med de forpliktelser

og avtaler vi har inngått i NATO. Det vil også være Regjeringens retningslinje i årene framover.

Forsvaret har hittil løst sine oppgaver på en utmerket måte. Det tror jeg også det vil være bred enighet om.

I Norge har vi lagt vekt på å gi stabilitet og jevnhet til vår forsvarsinnsats. Det tjener til å skaffe arbeidsro innad i Forsvaret, og til å gi budskap om klar og stø kurs til omverdenen.

På grunn av Norges strategiske beliggenhet har vi et nasjonalt såvel som et internasjonalt ansvar for å skape sikkerhetspolitisk ro i våre nærområder. Dette forutsetter at vi følger en klar, fast og konsekvent linje. Det må ikke

14.

skapes usikkerhet om Norges stilling i det sikkerhetspolitiske mønster.

Den internasjonale utvikling vil alltid være preget av en blanding av vekslende og mer permanente forhold. Ofte er det de nye trekk som tiltrekker seg oppmerksomheten, som preger det politiske ordskiftet, forhåpningene og skuffelsene. I sikkerhetspolitikken er det imidlertid viktig å basere seg på de mer permanente faktorer. Det ville være en farlig politikk om Forsvaret til stadighet skulle justeres i takt med de skiftende internasjonale konjunkturer. Det ville gjøre Forsvaret til et kriseforsterkende snarere enn til et krisedempende instrument.

I utformingen av vår politikk må vi alltid ta hensyn til at også andre land har sikkerhetsinteresser å ivareta.

Dette er god interessepolitikk. For det ligger vern i så vidt mulig å unngå spenningsskapende disposisjoner.

Norges sikkerhetspolitikk er resultat av en avveining mellom hensynet til sikring og beroligelse i forhold til omverdenen. Denne avveiningen kan vi aldri foreta en gang for alle. Den innebærer stadige krav om konkretisering og tilpassing.

Sikkerhetspolitikken er basert på den grunnleggende erkjennelse at Norge alene ikke kan løse sitt sikkerhetsproblem. Vi må basere oss på et forpliktende samarbeid med andre land. Den allianse vi valgte bygger på et interessefellesskap såvel som på et verdifellesskap.

Men samtidig må det være klart at det er Norge og det norske samfunn som alltid vil bære hovedbyrdene ved forsvaret av landet i fred som i krig. I den offentlige

16.

debatt omkring norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk forsvinner ofte dette grunnleggende forhold fra perspektivet. Derved vil jeg selvsagt ikke ha sagt at ikke alliert støtte er av stor politisk og militær betydning.

I vår politikk legger vi spesiell vekt på å gi våre tiltak en slik utforming og et slikt omfang at det ikke med noen rimelighet kan trekkes i tvil at vi utelukkende har defensive og fredelige hensikter. Vi har pålagt oss selv en rekke bindinger i vår sikkerhetspolitikk som nettopp

tar sikte på å understreke våre fredelige hensikter.

Norsk base- og atomvåpenpolitikk er utformet etter disse linjer og den ligger fast. Men vi må forberede de tiltak som blir nødvendige om Norge skulle bli angrepet eller truet med angrep, og vi må gjøre dette i lys av den militære og strategiske utvikling som finner sted i vår del av verden. Noe annet ville være uansvarlig politikk. Men det kreves både aktsomhet og varsomhet fordi våre disposisjoner foregår i et strategisk meget sensitivt område og i en sammenheng som inngår direkte i stormaktenes utforming av sitt innbyrdes balanseforhold.

De allierte øvelser i Norge har et slikt siktepunkt. Øvelsene har et begrenset omfang som ikke med noen rimelighet kan karakteriseres som offensive eller provoserende.

18.

De når aldri opp til det nivå som forplikter oss til forhåndsvarsling ifølge Helsingforsavtalen. Like fullt følger vi den praksis å forhåndsvarsle de viktigste øvelser i Norge for å demonstrere våre fredelige hensikter, og for å bidra til større åpenhet og fortrolighet. Av samme grunn inviterer vi observatører fra øst, vest og de ikke-engasjerte land i Europa til øvelsene i Norge. Øvelsesmønstret er fast, oversiktlig, klart og forutsigbart.

Vi har maktet å holde spenningen på et lavt nivå i nord-områdene. Dette har vært og er en sentral sikkerhetspolitisk målsetting for Regjeringen. Vi tror også at en slik målsetting er i samsvar med interessene til alle berørte parter. Vår base- og atomvåpenpolitikk har bidratt til denne

stabilitet og ro i vår del av Europa. Vi har pålagt oss selv tilbakeholdenhet. Vi venter at dette blir møtt med tilbakeholdenhet fra andre.

x x x x x x x

I vår sikkerhetspolitikk er arbeidet for å sikre avspenning og avtaler om rustningskontroll og nedrustning et hovedområde. Det er fortsatt slik at det finnes ikke noe langsiktig fornuftig alternativ til en internasjonal avspenningspolitikk.

Forutsetningene for Norges muligheter og innflytelse når det gjelder nedrustning og rustningsbegrensning er ikke minst at vi har et utgangspunkt som gir oss en rimelig nasjonal sikkerhet. Denne sikkerhet gir medlemskapet i NATO

20.

oss, men det er en sikkerhet som vi vil skape på lavest mulig spenningsnivå.

Jeg vil her peke på at det er Arbeiderpartiets regjeringer som gjennom årene i det vesentlige har utformet vår forsvars- og sikkerhetspolitikk etter krigen. For å unngå unødige misforståelser vil jeg likevel legge til at de fleste andre partier har sluttet opp om denne politikken og at vi dermed har oppnådd en tverrpolitisk enighet som representerer i seg selv et viktig sikkerhetspolitisk aktivum for vårt land. Men ikke desto mindre er det på bakgrunn av debatt og avklaring i Arbeiderpartiet at hovedlinjene først og fremst har vært utformet. Derfor er det heller ingen grunn for/Arbeiderpartiet at skal la seg klandre for at sikkerhetspolitisk debatt blir ført.

Slik debatt er en nødvendig og viktig del av et levende demokrati - og av en sikkerhetspolitikk som ikke behøver å unndra seg prøving.

I Arbeiderpartiets nylig vedtatte prinsipp-program heter det "så lenge vi ikke har et effektivt internasjonalt system som kan forhindre krig, vil vi trenge et militært forsvar. Dette må være slik oppbygd at det ikke innbyr til angrep ~~mot~~ vårt land. Ingen skal ha begrunnet frykt for angrep ~~fra~~ vårt område."

Dette har vært en bærende forutsetning for vår forsvars- og sikkerhetspolitikk i etterkrigstiden. Arbeiderpartiet vil føre denne kursen videre.

Medlemskapet i NATO har vært hjørnesteinen i vår sikkerhetspolitikk siden 1949. I Arbeiderpartiets arbeids-

program for neste stortingsperiode heter det: "Norge kan ikke oppnå den nødvendige sikkerhet ved å stå alene. Derfor bygger vi under de rådende forhold på samarbeidet og solidariteten i NATO." På dette grunnlag fastslås det at Arbeiderpartiet vil "gjennom medlemskapet i NATO trygge vår nasjonale sikkerhet og selvstendighet." Dette skulle være klar tale og bare til å misforstå hos dem som er ute etter å så mistillit og tvil.

Fri debatt om sikkerhetspolitikken og prøving av gamle sannheter er nødvendig for å finne nye veier. Erkejnningen av hva som er den beste politikk må vinnes på nytt av nye generasjoner. Det er det som former fremtidens politikk. Fri debatt og prøving av tidligere konklusjoner er ikke uansvarlighet.

Vi har i Arbeiderpartiet konkludert denne debatten med enighet om at hovedlinjene i vår sikkerhetspolitikk skal fortsettes og at ^{medlemskapet i} NATO under de nåværende omstendigheter

er i samsvar med våre fundamentale interesser. Men vi kan jo ikke være tjent med å akseptere at Europa skal fortsette å være delt for all fremtid, slik vi ser det i dag. Derfor vil vi arbeide for å legge forholdene til rette for en bedre sameksistens og et større samarbeid i Europa på tvers av skillelinjene.

Det er omformingsprosesser i gang i Europa som på sikt kan gi oss et annet Europa enn det vi har i dag. Det er vanskelig å ha noen klar formening om hva som blir resultatet av disse endringsprosessene. Ett mulig resultat er fremveksten av et nytt sikkerhets- og samarbeidssystem i Europa.

x x x x x x

24.

I lys av det økende våpenkappløpet har vi - ikke minst innad i Arbeiderpartiet - drøftet spørsmålet om hva Norge og de andre nordiske land kan gjøre for å begrense våpenkappløpet, først og fremst på det kjernefysiske området. I denne forbindelse har vårt arbeid særlig vært konsentrert om atomvåpenfrie soner.

Det er dette som kommer til uttrykk i Arbeiderpartiets arbeidsprogram som er grunnlaget for vår sikkerhetspolitikk i neste Stortingsperiode, hvor det heter at "Norge vil arbeide for en atomvåpenfri sone i nordisk område som en del av arbeidet for å bygge ned kjernevåpnene i en større europeisk sammenheng".

Det har vært hevdet at denne formuleringen er uklar og at den innbyr til ulike tolkninger. Den er, slik jeg ser det, ikke uklar. Målsettingen og sammenhengen er klart

uttrykt. Men når det gjelder et så sammensatt problemkompleks og hvor mulighetene bestemmes av internasjonale forhandlinger, må det også sikres en viss mulighet til å forme oppfølgingen i takt med utviklingen.

Formuleringen gir uttrykk for at det nordiske området må ses i en større europeisk sammenheng. Den sikkerhetspolitiske situasjon i Norden er en del av den sikkerhetspolitiske ordning i Europa.

Kjernevåpen er i dag ikke utplassert i de nordiske land. Men det er utplassert kjernevåpen i vår nærhet, også slike som kan angripe mål innenfor Norden.

Jeg er gjentatte ganger blitt stilt spørsmålet om hvilke områder som skal innbefattes i en atomfri sone i det nordiske området, om det f.eks. skal omfatte Kola-halvøya og Østersjøen. Til dette vil jeg si at det avgjørende ikke er

26.

geografien, men å få til ordninger som innebærer en reduksjon i den kjernefysiske trussel mot Norden. I denne sammenheng er de forhandlinger som er i gang, eller kan komme i gang, om kjernevåpen i Europa, av avgjørende betydning.

Formuleringen i arbeidsprogrammet forplikter en Regjering utgått fra Arbeiderpartiet i neste stortingsperiode. Den vil forutsette omfattende konsultasjoner med de øvrige nordiske land og med våre alliansepartnere.

Kjernevåpenfrie soner må ha ett overordnet mål. De må bidra til økt trygghet. Det kan de bare gjøre dersom de skaper en reduksjon i det kjernefysiske våpenarsenal.

x x x x x x

Hva med norsk sikkerhetspolitikk i fremtiden?

Det er lett å se farene som ligger foran oss i 80-årene. Det er viktig å se mulighetene også. Pessimisten lar seg overvelde av problemene. Optimisten former fremtiden.

I et kortsiktig perspektiv tror jeg at vår egen sikkerhetspolitiske situasjon fortsatt vil bygge på erkjennelse av de konsekvenser som følger av vår geografiske beliggenhet og hvilket forsvar og alliansetilknytning disse gjør nødvendig. Vi må fortsatt balansere mellom sikring og beroligelse.

Men vi må samtidig arbeide for en bredere erkjennelse av at sikkerhet er et produkt av alle staters disposisjoner og ikke noe hver enkelt kan oppnå for seg selv i absolutt forstand. Vi må også satse på at konflikt-

28.

stoffet i verden reduseres og vi må få aksept for atferdsnormer statene imellom som utelukker bruk av makt for løsning av politiske problemer. Dette er et omfattende og langsiktig mål, men som vi må ha for øyet i alle utenrikspolitiske sammenhenger.

Den umiddelbart viktigste oppgave vi står overfor er arbeidet for nedrustning og rustningskontroll. Vi må få rustningskappløpet under kontroll og vi må tålmodig og systematisk arbeide oss fram mot det endelige mål: alminnelig og fullstendig nedrustning under effektiv internasjonal kontroll.

Veien til målet vil være lang og vanskelig. Den må stakes ut med omhu, oppfinnsomhet og standhaftighet.

I arbeidet må det legges vekt på å skape større gjensidig tillit. Dette forutsetter større åpenhet med muligheter for gjensidig innsyn. Dermed økes mulighetene for å forutsi utviklingen og forvisse seg om at spesielt farlige tiltak ikke settes i verk. Da blir det også lettere for statene å enes om å begrense rustningene og deretter bygge dem ned.

Hva kan Norge gjøre i denne forbindelse?

Hva skal være vår rolle?

Regjeringen har nylig gjennomgått det internasjonale arbeid for rustningskontroll og nedrustning og utarbeidet et handlingsprogram for norsk innsats i årene fremover.

Jeg kan ikke her gå inn på enkelthetene i dette programmet. Jeg vil nøye meg med å berøre noen særlig viktige punkter og jeg vil da ta mitt utgangspunkt i det

30.

omstridte dobbeltvedtaket i NATO 12. desember 1979 om modernisering av kontinentale kjernefysiske våpen, kombinert med et forhandlingsopplegg med sikte på rustningskontroll og nedrustning av slike våpen.

Norge støttet dette vedtaket og jeg mener fortsatt at det gir en realistisk og positiv mulighet for forhandlinger om de kjernefysiske våpen i Europa. Det er også kommet til forhandlingskontakt. Jeg skal være varsom med å spenne foreventningene til snarlige resultater, men begrense meg til å understreke betydningen av at resultater oppnås før utplassering av nye atomvåpen i Vest-Europa, som ikke vil finne sted før i slutten av 1983. Dette burde gi forhandlingene en ramme av virkelighet som er nødvendig for å nå resultater. Begge parter vet hva de har å tape.

Tidligere i denne uken møttes NATOs forsvarsministre i Bonn. De gjennomgikk Sovjetunionens kraftige utbygging av kjernefysiske våpen de siste årene. Sovjetunionen har allerede utplassert flere kjernefysiske sprenghoder (over 600) med europeisk rekkevidde enn det maksimale antall (572) som ligger i NATOs vedtak for desember 1979. På denne bakgrunn ble det, ikke minst fra norsk side på møtet i Bonn, understreket betydningen av å komme i gang med forhandlinger mellom USA og Sovjetunionen med tanke på nedbygging av kjernefysiske våpen i Europa. Dette er den andre delen av NATOs vedtak fra 1979. Et planleggingsmøte med tanke på slike forhandlinger er nylig holdt i NATO. Jeg håper selve forhandlingene snart kommer i gang.

Forberedelsene av FNs annen spesialsesjon for nedrustning vil være en særlig viktig oppgave i tiden som

kommer.

Arbeidet med kjernefysiske nedrustningsspørsmål vil også her stå sentralt. Som ved forrige spesialsesjon ser det ut til at nøytronvåpenet også denne gang vil komme i fokus. Utenriksministeren har på regjeringens vegne allerede bekreftet at den norske motstand mot dette våpen ligger fast.

En annen viktig oppgave i forbindelse med forberedelsene til Spesialsesjonen vil være å hindre at verden nå skal drive inn i en ny opprustningsprosess med kjemiske våpen. Dette ville være et stort tilbakeslag for det internasjonale nedrustningsarbeid. For siden Geneve-

protokollen om forbud mot bruk av gass og bakteriologiske våpen ble ^{undertegnet} i 1925, er det vel ingen våpentype som er blitt viet større oppmerksomhet i internasjonale forhandlinger enn nettopp kjemiske våpen.

Norge tok her for sin del et viktig skritt da vi i fjor vår erklarte at kjemiske våpen ikke vil bli produsert, lagret eller stasjonert på norsk område. Dermed har vi påtatt oss en tilsvarende begrensning når det gjelder kjemiske våpen som vi allerede har for atomvåpen. Den klare norske holdning når det gjelder kjemiske våpen vil også prege vårt arbeid i NATO med disse spørsmål.

Sammenhengen mellom nedrustning og utvikling har vært fokusert sterkt fra norsk side - og er et vesentlig element både i Brandt-kommisjonens anbefalinger og i selve grunnlaget for den nye uavhengige kommisjonen for nedrustning

og rustningskontroll under ledelse av Olof Palme.

Palme-kommisjonen ser ut til å kunne skape et nytt konkret forum for nye politiske initiativ med sin brede sammensetning og ut fra de reaksjoner som foreligger både fra øst og vest omkring kommisjonens mandat og arbeid. Det vil være naturlig fra norsk side løpende å bringe inn mulige initiativ i Palme-kommisjonens arbeid.

Hittil har situasjonen når det gjelder SALT-forhandlingene naturlig nok stått sentralt. Det er en klar erkjennelse av at disse forhandlinger inntar en nøkkelrolle i avspenningsbestrebelsene. Fra Palme-kommisjonens side er

det pekt på at hvis SALT-prosessen skulle stanse, ville de beskjedne fremskritt som er gjort for å begrense risikoen for en atomkrig bli utsatt for et uoverskuelig tilbakeslag.

Norge legger avgjørende vekt på en videreføring av SALT-prosessen som utgjør et sentralt ledd i øst-vest forbindelsene og Norge søker å påvirke SALT-forhandlingene i tosidige samtaler med de to forhandlingsparter og i de internasjonale fora der spørsmålet behandles. I NATO blir Norge informert om forhandlingenes gang og vi kan der fremholde våre synspunkter.

Fra norsk side har vi hele tiden lagt stor vekt på den europeiske sikkerhetskonferanse. Vi har lagt frem flere konkrete forslag når det gjelder militære tillitsskapende tiltak. Samtidige har vi understreket behovet for å skape et nettverk av samarbeidsordninger på det økonomiske, kulturelle,

36.

teknologiske og miljøvernmessige området. Slik håper vi å kunne legge grunnlaget for den fellesinteresse og tillit som en varig fred må bygge på.

Det er ingen tvil om at nedrustningsarbeidet vil kreve større innsats og ressurser i tiden fremover. Vi må styrke både den administrative og tekniske kapasitet og øke den politiske innsikt. I denne sammenheng vil konsekvensanalyser kunne være et viktig redskap. Slike analyser er som kjent et sentralt ledd i den nye planleggingslov som Miljøverndepartementet har fremlagt, og jeg tror at konsekvensanalyser etter hvert vil bli et naturlig ledd i hele vår samfunnsplanlegging. Vi må vite mest mulig om de viktige beslutninger vi har ansvar for å ta. På det sikkerhetspolitiske felt vil konsekvens-

analyser både tjene til å åpne opp beslutningsprosessen, og sikre at rustningskontroll- og nedrustningshensynene kommer inn i en tidlig fase av planleggingen.

Men sikkerhet er ikke bare et spørsmål om militær balanse, rustningskontroll og nedrustning i øst/vest-sammenheng. Det dreier seg også om en noenlunde stabil og rettferdig sosial, økonomisk og politisk situasjon og utvikling, nasjonalt som internasjonalt.

Arbeidsløshet og inflasjon er i seg selv et sikkerhetsproblem. Det samme gjelder forholdet mellom industri- og utviklingsland. Også dette er del av vår sikkerhet.

Det er ikke skjedd noen utjevning av forskjellen mellom rike og fattige land i de senere år. Dette betyr økende frustrasjon i u-landene, noe som gir økt styrke til dem i u-landene som hevder at maktanvendelse er det eneste som kan

38.

skape håp for fremtiden. Vi har her å gjøre med flertallet av verdens befolkning. De er militært svake. Men antallet, kombinert med den spredning av kjernefysiske våpen vi kan komme til å oppleve, åpner for en internasjonal terrorisme som kan bli en alvorlig trussel mot vår alles sikkerhet.

Vi må derfor ikke la øst/vest-problemene trekke oss bort fra også å finne løsninger på de problemer som knytter seg til internasjonal urett og fattigdom.

Norge kan ikke avgjøre verdens skjebne. Men vi har som alle land en forpliktelse til å gjøre det vi faktisk kan til aldri å hvile i våre anstrengelser for å gjøre verden tryggere. Vi har ingen fremtid hvis ikke vi og alle andre folk lykkes i dette arbeidet.